

Innspill til Utdannings- og forskningskomiteen – Statsbudsjettet 2027

Praktisk læring er avgjørende for fremtidens fagarbeidere

Norske Trevarer representerer nærmere 300 selvstendige trevarebedrifter som produserer dører, vinduer, trapper og innredninger i tre. Samlet har vi 4600 ansatte, 170 lærlinger og en årlig omsetning på 10,8 milliarder kroner. Bedriftene ligger over hele landet og tar et betydelig ansvar for fagopplæring og for å utdanne fremtidens fagarbeidere.

Tilgang på kvalifisert arbeidskraft er en av de største utfordringene for vår bransje og for store deler av norsk næringsliv. Vi ber derfor komiteen prioritere fire ting i budsjettbehandlingen: en langsiktig opptrapping av praktisk læring i grunnskolen, kompetanseløft for lærere i praktiske fag og et høyere lærlingtilskudd.

Rekrutteringen til yrkesfag starter i grunnskolen

Rekrutteringen til yrkesfag starter ikke i videregående skole. Den starter i grunnskolen, når elever får oppleve mestring gjennom å skape, bygge, reparere og bruke hendene.

Utdanningspolitikken må derfor gi flere barn og unge mulighet til å utvikle praktiske ferdigheter gjennom hele skoleløpet.

Et godt første skritt som må trappes opp

Norske Trevarer støtter regjeringens forslag om å styrke satsingen på praktisk læring i grunnskolen:

- Tilskuddet til utstyr og læringsarenaer på 1.–10. trinn (kap. 226, post 63) økes fra 191 millioner kroner i 2026 til 208,2 millioner kroner i 2027.
- Investeringsrammen for rentekompensasjon for læringsarenaer og større utstyr (kap. 225, post 61) økes til totalt 4 milliarder kroner, med en bevilgning på 40 millioner kroner i 2027.

Økningen i tilskuddet er på om lag 17 millioner kroner, eller 9 prosent. Det er et viktig signal, men langt fra nok til å dekke behovet. Ordningen er søknadsbasert, og regjeringen beskriver den selv som populær. Mange skoler mangler fortsatt verksteder, maskiner og utstyr som gjør det mulig å undervise i sløyd og praktiske fag på en god og trygg måte.

Vi mener satsingen må ses som starten på en langsiktig og forutsigbar opptrapping. Skal Norge lykkes med å rekruttere flere fagarbeidere, må praktisk læring bli en varig del av skolehverdagen, ikke et prosjekt som avhenger av årlige søknadsrunder.

Samarbeid mellom skole og næringsliv virker

Mange av våre medlemsbedrifter merker at ungdom som søker læreplass, har mindre erfaring med praktisk arbeid og verktøy enn tidligere generasjoner.

Vår erfaring er at møter med håndverkere og bedrifter gir elevene økt motivasjon og interesse for yrkesfag. Gjennom Kompani Sløyd, støttet av Sparebankstiftelsen Dnb, har elever de siste to årene fått prøve seg i praktisk arbeid sammen med håndverkere fra medlemsbedrifter og opplæringskontor. De ser hvordan kreativitet og praktiske ferdigheter kan bli et yrke. Tilbakemeldingene fra både elever og lærere er svært positive.

Praktiske fag handler ikke bare om rekruttering. Gleden ved å skape noe med egne hender bygger selvtillit, evne til problemløsning og forståelse for hvordan ting blir til. Det er ferdigheter alle elever har nytte av.

Staten bør derfor legge bedre til rette for samarbeid mellom skole, lokalt næringsliv og frivillige initiativer som fremmer praktisk læring.

Lærerkompetanse i grunnskolen er avgjørende

Utstyr og verksteder hjelper lite uten lærere som er trygge på å bruke dem. Flere av våre medlemsbedrifter forteller om skoler der lærere uten relevant fagbakgrunn eller praktisk erfaring får ansvar for sløyd- og håndverksundervisningen. Nylig fikk en av våre medlemsbedrifter høre om en lærer som nettopp hadde fått beskjed om at hun skulle undervise i sløyd, uten å ha bakgrunn eller erfaring fra faget. Slike historier hører vi dessverre ofte.

Satsingen på utstyr og læringsarenaer må derfor følges opp med etter- og videreutdanning for lærere i praktiske fag. Det kan for eksempel skje gjennom systemet for kompetanse- og karriereutvikling under kap. 226, post 22.

Læreplassene må følge rekrutteringen

Praktisk læring i grunnskolen vekker interessen, men elevene trenger også en læreplass når de kommer dit. I budsjettet for 2027 prisjusteres satsene for lærlingtilskuddet gjennom rammetilskuddet til fylkeskommunene. Det er positivt at tilskuddet holdes oppe, men en prisjustering er ingen reell styrking. Det tar heller ikke igjen etterslepet fra tidligere år.

Våre medlemsbedrifter har i dag 170 lærlinger. Med nærmere 300 bedrifter i bransjen er potensialet for flere læreplasser stort, men det forutsetter at det er økonomisk forsvarlig for bedriftene å ta ansvaret.

Kostnadene ved å ha lærlinger har over tid økt mer enn tilskuddet. For en trevarebedrift handler kostnaden ikke bare om lærlingens lønn. Erfarne ansatte bruker tid på opplæring, noe som gir lavere produksjon i perioder. I starten blir det også mer materialsvinn på grunn av feil. Tilskuddet må få en reell økning ut over prisjustering, slik at flere bedrifter har råd til å ta inn og fullføre opplæringen av nye fagarbeidere.

Norske Trevarers anbefalinger

Norske Trevarer ber Utdannings- og forskningskomiteen om å:

1. Øke tilskuddet til utstyr og læringsarenaer på 1.–10. trinn (kap. 226, post 63) ut over regjeringens forslag på 208,2 millioner kroner, og be regjeringen legge fram en langsiktig opptrappingsplan.
2. Styrke etter- og videreutdanningen for lærere som underviser i sløyd og andre praktiske fag.
3. Legge bedre til rette for samarbeid mellom skole, lokalt næringsliv og frivillige initiativer som fremmer praktisk læring.
4. Gi lærlingtilskuddet en reell økning ut over prisjustering, slik at flere bedrifter kan ta inn lærlinger.

Norge trenger flere fagarbeidere. Rekrutteringen til yrkesfag starter i grunnskolen, når barn og unge får oppleve mestring og skaperglede med egne hender. Derfor må satsingen på praktisk læring, lærerkompetanse og læreplasser styrkes i årene som kommer.